

Білик Т.М. Профіль пасивного мовленнєвого іміджу / Т.М. Білик // Наукова молодь: інноваційні підходи в освіті та науці: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет – конференції, м. Херсон, 24-30 квітня 2015 р. – Херсон, 2015. – С. 18-24.

УДК 159.96

ПРОФІЛЬ ПАСИВНОГО МОВЛЕННЄВОГО ІМІДЖУ

Т.М. Білик

Кафедра загальної та соціальної психології

Херсонський державний університет

e.mail: tatohka_tata@meta.ua

У статті розкриваються поняття «мовленнєвий імідж», «профіль». Розкрито процедуру проведення дослідження мовленнєвого іміджу. Наведено результати факторного аналізу, який дав можливість розкрити факторну структуру, що є основою профілів мовленнєвого іміджу. Дана характеристика профілів, особливо профілю пасивного мовленнєвого іміджу.

Ключові слова: мовленнєвий імідж, профіль.

Мовленнєвий імідж визначає ефективність діяльності особистості, зокрема в період студентського віку під час професійного становлення людини, її адаптації до нових соціально значущих ситуацій.

Теоретичне вивчення понять «імідж» та «мова», дало змогу дійти наступного визначення мовленнєвого іміджу: мовленнєвий імідж – це мовленнєва поведінка індивіда в сукупності психологічного, соціального і символічного компонентів, котрі реалізуються відповідно в мовленнєвому,

інтерперсональному та мовному стилях, а також характеризуються віковими, соціальними та культурними виявами.

Для дослідження структури мовленнєвого іміджу і виділення його типів були проведені наступні методики:

- мовний стиль досліджувався за допомогою написання диктанту, враховувалися при підрахунку орфографічні і пунктуаційні помилки, і їх загальна кількість;

- мовленнєвий стиль досліджувався за допомогою психографологічного аналізу усної розповіді;

- інтерперсональний стиль досліджувався за допомогою методики міжособистісних відносин Т. Лірі.

Також були проведені методики, які відображали психологічні якості особистості: методика діагностики темпераменту Я. Стреляу, методика діагностики вербального та наочно-образного мислення, методика «Мотивація успіху і боязнь невдачі» А. Реана. Вибірка складалася з 220 досліджуваних.

Після емпіричного дослідження ми намагалися виділити різновиди мовленнєвого іміджу особистості.

У психології термін «профіль особистості» використовується для узагальнення та унаочнення комплексу основних характеристик особистості. В методичному аспекті психологічний профіль особистості являє собою діагностичний факторний профіль – графік або гістограму ступеня вираження різноманітних якостей, які вимірюються з допомогою тестів в однієї окремо взятої людини [1].

В дослідженні О. Л. Лавриненко введено термін «профіль мовної особистості», який позначається як специфічний тип функціонального співвідношення між когнітивним, мотиваційним та емоційним компонентами мовної особистості, який зумовлюється ступенем розвитку кожного з цих компонентів і визначає низку її психологічних характеристик [2].

З огляду на наведені вище тлумачення ми зупинилися на визначенні різновидів мовленнєвого іміджу особистості за допомогою категорії «профіль»,

оскільки мовленнєвий імідж має структурно-функціональну організацію, в якій можна виділити специфічний тип функціонального співвідношення між компонентами мовленнєвого іміджу, що зумовлюється ступенем розвитку кожного з цих компонентів і визначає низку його психологічних характеристик.

Окрім того, для дослідження профілів мовленнєвого іміджу студентів ми використали факторний аналіз, що дозволив нам отримати діагностичний факторний профіль ступеня вираження різноманітних якостей.

Таким чином, у результаті факторного аналізу, після процедури ротації Varimax ми отримали структуру показників, котрі розташувалися в межах трьох факторів.

Перший фактор, до складу якого увійшли 8 показників, отримав назву «Профіль активного мовленнєвого іміджу». Він характеризує активність процесів нервової діяльності та якості особистості, котрі є значущими під час взаємодії з іншими людьми, тобто виражені в міжособистісних стосунках

Другий фактор містить показники виразності гнучкості мислення, писемного та усного мовлення, що характеризують вербальні інтелектуальні якості особистості, а отже даний фактор було названо нами «Профіль інтелектуального мовленнєвого іміджу».

Третій фактор, до складу якого увійшли 5 показників, отримав назву «Профіль пасивного мовленнєвого іміджу». У даному профілі низький рівень показника виразності підозрілого типу зіставляється з високими рівнями значень за всіма іншими показниками.

Варто зазначити, що третій профіль, як і перший, характеризує активність процесів нервової діяльності та якості особистості, які є значущими під час взаємодії з іншими людьми, тобто реалізується в міжособистісних стосунках, але навпаки – замість активності та домінантності – гальмування та дружелюбність.

Таким чином, досліджувані з високими значеннями за даним профілем, мають високий рівень процесу гальмування, що свідчить про сильні нервові

процеси з боку гальмування, збудження, стимули легко гасяться, існує швидке реагування відповідних дій на прості сенсорні сигнали, а також якісна реакція, високий самоконтроль, зібраність, пильність, холоднокровність в поведінкових реакціях.

Низький показник виразності підозрілого типу стосунків засвідчує відсутність відчуженості по відношенню до світу, підозрливості, образливості, схильності до сумніву в усьому, незадоволеності, критичності, труднощів в інтерперсональних контактах через невпевненість в собі, замкнутість, скептичність.

Усі інші високі показники, що входять до даного профілю, зокрема високий рівень показника дружелюбності та показників виразності дружелюбного та альтруїстичного типів, свідчать про намагання особистості до встановлення дружніх стосунків і співробітництва з навколишніми, що виявляється в доброзичливості і люб'язності з усіма, орієнтованості на прийняття і соціальне схвалення, прагненні задовольнити вимоги всіх, "бути хорошим" для всіх без урахування ситуації, прагненні до цілей мікрогруп, гіпервідповідальності, намагання завжди приносити у жертву свої інтереси, прагненні допомогти і співчувати всім, нав'язливості у своїй допомозі навколишнім.

Таким чином, досліджувані з високими значеннями за даним профілем, мають сильні нервові процеси з боку гальмування та якості, які є значущими під час взаємодії з іншими людьми, а саме дружелюбність та альтруїстичність, відсутність підозрливості, що знаходить реалізацію у встановленні дружніх стосунків і співробітництва з навколишніми.

Варто зазначити, що перший та третій профілі відображають саме активність процесів нервової діяльності та якості особистості, котрі є значущими у процесі взаємодії з іншими людьми, тобто виражені в міжособистісних стосунках, тоді як другий профіль стосувався лише інтелектуальних можливостей особистості. Таким чином, можна відзначити наявність емоційного компонента в інтерперсональному стилі, тобто

спілкуванні, тоді як в мовному та мовленнєвому стилях простежуються когнітивні можливості особистості.

Третій профіль мовленнєвого іміджу під назвою «Профіль пасивного мовленнєвого іміджу» має позитивні аспекти, що характеризуються наявністю альтруїстичного та дружелюбного типів ставлення до навколишніх, сприяючи вияву емпатії, дружнім стосункам, співпраці.

Що стосується низької виразності підозрілого типу, то він має два аспекти. З одного боку – сприяє відсутності підозрливості, образливості, незадоволеності, а з іншого боку – спостерігається відсутність критичності та труднощі у стосунках з навколишніми через невпевненість у собі та замкнутість.

Позитивний і негативний аспекти має і виразність показника процесу гальмування, що, з одного боку, сприяє якісній реакції на стимул, високому самоконтролю, зібраності, пильності, холонокровності в поведінкових реакціях, а з іншого – серед негативних аспектів варто зазначити, що поведінка особистості може бути занадто врівноваженою. Це буде виявлятися в пасивному ставленні до всього, зокрема – незворушному ставленні до небезпеки, слабких емоційних переживань.

Тому потенційними зонами динаміки профілю пасивного мовленнєвого іміджу є підвищення впевненості у собі, розвиток активності особистості, критичності до того, що відбувається.

Варто зазначити, що суттєвий відбиток на реалізацію активності особистості накладають уявлення про власні можливості взагалі і у певних видах діяльності зокрема. Таке уявлення утворює самооцінку особистості. Самооцінка формується досить рано – це найстійкіше утворення особистості. На основі самооцінки будується певний рівень домагань. Під рівнем домагань розуміється рівень тих завдань, до здійснення яких людина вважає себе готовою [3].

Отже, потенційною зоною динаміки профілю пасивного мовленнєвого іміджу буде підвищення рівня впевненості особистості у собі, самооцінки, що

буде позитивно відбиватися на підвищені її активності загалом. Тому якщо раніше мовлення такої особистості було невпевненим, повільним, то в подальшому воно буде характеризуватися більш високим темпом та впевненістю.

Для цього можна використати вправи особистісного зростання, котрі дозволяють розвивати навички саморефлексії, аналізувати можливі напрями особистісного зростання, підвищувати впевненість у собі, забезпечувати самовираження, розвивати позитивне мислення, визначати перспективи життєвих цілей та допомагати в прийнятті себе.

Можна зробити висновок, що потребує вивчення мовленнєвий імідж особистості та фактори, що його обумовлюють, для самовдосконалення особистості та подальшої її ефективної взаємодії із соціумом.

Перспективами подальших наукових досліджень є поглиблене вивчення профілів мовленнєвого іміджу, а також створення комплексної програми з розвитку мовленнєвого іміджу особистості з урахуванням його структурно-функціональних особливостей.

Література:

1. Большой толковый психологический словарь. В 2-х томах / Под ред. Ребер Артур. – М.: Вече, АСТ, 2000. – 592 с.
2. Лавриненко О. Л. Профілі мовної особистості // Психологія. Мовознавство. Соціальні комунікації. – Переяслав–Хмельницький, 2010. – С. 56-63.
3. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – [2-е изд., пераб. и доп.]. – М.: Педагогика-Пресс, 1996. – 672 с.

THE PROFILE OF PASSIVE SPEECH IMAGE

T.N. Bilyk

The Department of General and social psychology

Kherson State University

e.mail: tatohka_tata@meta.ua

The article describes the concepts of "speech image", "profile". It discloses the procedure of speech image research. There are described the results of factor analysis, which make it possible to reveal the factor structure, which is a base for speech image profiles. Besides, the article contains characteristics of profiles, in particular the profile of an passive speech image.

Keywords: : the image of the speech, profile.